

Dr. AUSTEN IVEREIGH

austen@austeni.org

*Kalba, pasakyta 2018 m. Pasaulinėje Krikščioniškojo gyvenimo bendruomenės asamblėjoje,
Buenos Aires*

Lojolos centras, San Miguel, 2018 m. liepos 24 d.

**„PRANCIŠKAUS PASIRINKIMAS“:
EVANGELIZUOTI PERMAINŲ PASAULĮ**

Brangūs draugai,

kaip nuostabu su jumis drauge švęsti jūsų 50-čio jubiliejų Asamblėjoje, čia, kur Pranciškus praleido didžiąją savo jėzuitiško gyvenimo dalį. Savo savaitės rekolekciuose meldžiausi, kad tai, apie ką jums kalbėsiu šiandien, padėtų jums atsiverti misijai šiandienos permainingame pasaulyje, ypač Bažnyčioje, kuriai dabar vadovauja Pranciškus, įsitikinęs, jog Viešpats ypatingai šiuo metu mus kviečia evangelizuoti. Apie tai ir kalbėsiu. Kaip popiežius kviečia mus evangelizuoti šiais mainų, šaknų praradimo ir krikščionybės iškultūrinimo laikais?

Pirmoje kalbos dalyje kalbėsiu ispaniškai, antroje – angliškai. Dėkoju vertėjų komandai už kantrybę ir profesionalumą.

Kai kurie iš jūsų klausė, kodėl kalbu ispaniškai su popiežišku akcentu. Esu britas ir neturiu jokių argentinietiško šaknų ar kraujo, tačiau daugiau nei prieš 25 metus čia dažnai atvykdavau dėl magistro darbo tyrimo, o vėliau savo disertacijai Oksforde pasirinkau Argentinos politikos ir Bažnyčios ankstyvajame XX amžiuje temą. Pamėgau *mate amargo* arbatą ir supratau, kodėl iš laimingų karvių pieno padarytas *dulce de leche* yra pats geriausias. Taigi esu gyvas įrodymas, jog kartais doktoratas gali būti naudingas. Ir kad Dievas savo apvaizda vėliau gali pasinaudoti tais dalykais, kuriuos darome savo gyvenime. Sulaukęs šiek tiek daugiau nei trisdešimties jau buvau pakankamai ilgai jėzuitų novicijumi Anglijoje, jog atlikčiau ilgąsias rekolekcijas ir būčiau jų perkeistas, o galiausiai atsiliesčiau į žurnalisto ir rašytojo pašaukimą. Tos dvi mano praeities dovanos – Argentinos pažinimas ir ignaciškojo dvasingumo patirtis – suteikė man, kaip katalikų žurnalistui ir Bažnyčios komentatoriui, pasitikėjimo 2013 metais išdrįsti parašyti Pranciškaus biografiją.

Paskutinius dvejus ar trejus metus dirbau ties nauja knyga apie Pranciškų, *The Great Reformer* tęsiniumi, kuri bus išleista kitais metais. Dalį savo tyrimo skyriau tam, kad suprasčiau Lotynų Amerikos Bažnyčios mąstymą, kuriuo grindžiamas pontifikatas. Štai kaip vieną dieną Kito mieste sutikau Mauricio.

Viena ryški naujosios knygos tema yra Pranciškaus įsitikinimas, jog Viešpats šiuo metu Bažnyčią kviečia evangelizuoti; tam Bažnyčioje turi įvykti pokyčių, kuriems mus paruošė Antrasis Vatikano susirinkimas, tačiau kuriuos iki šiol dar ne visai įgyvendiname.

Parengiamajame konklavos susitikime su kardinolais jis įsivaizdavo Jėzų ne stovintį lauke ir beldžiantį, bet beldžiantį iš vidaus ir prašantį Jį išleisti. Jis kalbėjo, kad Bažnyčią paralyžiuoja susitelkimas į save, kai ji gyva sava šviesa, suserga ir sukasi apie save, tampa sutraukta kaip moteris iš Luko 13, 10. Kaip priešingybę jis įsivaizdavo evangelizuojančią Bažnyčią, kurios centre yra Kristus, ir kuri išeina iš savęs ir eina į pakraščius, į stokos vietas. Kitas popiežius, kaip kardinolams sakė Bergolio, turėtų padėti Bažnyčiai būti vaisinga motina, gyvenančia evangelizacijos džiaugsmu. Iš kenčiančio paralyžiuotojo virsti vaisinga ir džiugiai evangelizuojančia motina – tai kelionė, apibendrinta pasakymu „pastoracinis ir misionieriškas atsivertimas“.

Mano kalba susideda iš trijų dalių. Pirmoje dalyje ketinu paaiškinti jo įžvalgumo šaltinius, atpažįstant laiko ženklus, kurie leido jam nustatyti paralyžiaus priežastį. Antroje dalyje apibendrinsiu, ką reiškia pastoracinis atsivertimas: ką reiškia būti vaisinga motina. Pabaigoje pateiksiu keturis konkrečius pasiūlymus, padėsiančius mums judėti šia kryptimi.

I. Misija kaip atsakas į epochos virsmą

Pranciškaus pontifikato įžvalgumas yra ne vien jo paties, bet ir Lotynų Amerikos Bažnyčios vaisius, subrendęs prieš didįjį Lotynų Amerikos žemyno vyskupų susirinkimą (CELAM), 2017 metų gegužę vykusį

Aparesidoje, Brazilijoje. Per 25 metus tai buvo pirmasis CELAM susirinkimas, pasibaigęs dokumentu, kurio pagrindinis autorius yra dabartinis popiežius.

Galime išskirti du įžvalgumo būdus: ignaciškąjį dvasių skyrimą ir laiko ženklų ištyrimą, kurį atlikti nurodė *Gaudium et spes*. Šiaurės Bažnyčia niekada to nedarė labai gerai, bet tai buvo gerai išvystyta Lotynų Amerikoje. Aparesida buvo kompleksišiausio laiko ženklų ištyrimo, tuo metu vykusio viso pasaulio Bažnyčioje, rezultatas. Daugelis tyrimų ir susitikimų, vykusių prieš CELAM susirinkimo įžvalgas, parodė, kaip technokratijos ir globalizacijos jėga nušluoja silpną priklausomybės kultūrinei krikščionybei jausmą, atnešdama naują pliuralizmą drauge su naujomis socialinės ir ekonominės atskirties formomis, taip pat ir gerovės koncentracija. Tai parodė poreikį grįžti prie krikščioniškojo tikėjimo šaltinių.¹

Aparesida šią slinktį apibūdino kaip epochos virsmą (isp. *un cambio de época*, o ne *época de cambio*), kuriame šis naujas sukrėtimas atnešė naujų galimybių ir naudos gero išsilavinimo ir didelio mobilumo žmonėms, bet apskritai jis sukėlė daug kančios, sutraukdamas tarpusavio ryšius. CELAM atpažino augančią nelygybę, valstybių nuosmukį, masinę migraciją, ekologinę katastrofą, neodarvinistinį galios šlovinimą, technokratiją – visus mums gerai žinomus dalykus.

Epochos virsmas, teikiant pirmenybę vargšams, reiškė, kad buvo būtina, jog Lotynų Amerikos Bažnyčia palaikytų tuos, kuriuos nukryžiavo naujoji globali ekonomika, ir apglėbtų ne tik vargšus, neturinčius materialinių gėrybių, bet ir visų naujų formų atskirties ir vienišumo aukas – migrantus, pagyvenusius žmones ir kitus. Tuometinio naujojo kultūrinio ir religinio pliuralizmo kontekste buvo būtina, kad Kristaus kūnas iš sutaikytos įvairovės kurtų vienybę per dialogą ir dalijimąsi liudijimu.

Bet epochos virsmas taip pat turi *poveikį evangelizacijai*, nes nykstantys tarpusavio saitai naikino tradicinius tikėjimo perdavimo iš kartos į kartą būdus². Evangelija buvo išstumta iš kultūros, o tradicinius Bažnyčios evangelizacijos būdus sunaikino tos pačios takumo jėgos.

Kardinolas Bergolio savo kunigams sakė, kad epochos virsmas reiškia, kad nieko nebėra taip kaip anksčiau. Nebeliks to, kas mums atrodė normalu kalbant apie šeimą, Bažnyčią, visuomenę ir pasaulį. Nebeišliks kultūrinė katalikybė – taisyklių ir draudimų katalogas, atsitiktinės pamaldumo praktikos ir pan. Ateityje katalikų tikėjimas priklausys nuo asmeninio santykio su Jėzumi Kristumi ir perkeičiančios Dievo gailestingumo patirties.

Aparesida išreiškė troškimą grįžti prie tokios nuostatos, dėl kurios užsimezgė tikėjimas Bažnyčios pradžioje. Tuo metu reikėjo suvokti misiją ne kaip veiklą ar programą, o veikiau kaip buvimo būdą: nuolatinį ir pavyzdinį. Taip pat kad ji nėra nukreipta vien į išorę (*ad extra*), bet drauge ir į vidų (*ad intra*). Eidama į misiją, Bažnyčia patiria atsivertimą ir evangelizaciją. Nemažas iššūkis buvo sudaryti galimybę asmeniniam ir bendruomeniniam susitikimui su Jėzumi Kristumi, kuris išaugina mokinius ir misionierius – tai Bergolio apibūdino kaip esminį mūsų tikėjimo susitikimą. Jis teigė, kad prireiks dvasinių, pastoracinių ir institucinių reformų, kad Bažnyčia būtų aiškiai matoma kaip pasitinkanti motina, svetingi namai, nuolatinė misionieriškos bendrystės mokykla³.

Aparesidoje buvo pamatyta, kad nebėra skirties, tradiciškai skiriančios krikščioniškas šalis ir misionieriškas teritorijas. *Evangelii Gaudium* siekiama, kad tai suvoktume. Jei Bažnyčia nėra misionieriška, ji negali evangelizuoti; jei ji neevangelizuoja, ji liaujasi būti. Tai yra iššūkis, bet taip pat tai kvietimas (*kairós*). Todėl gerai žinomos Pranciškaus mintys iš *Evangelii Gaudium*: „Svajoju apie apsisprendimą misionieriauti, gebantį perkeisti viską taip, kad Bažnyčios papročiai, stiliai, darbotvarkės, kalba ir kiekviena struktūra taptų tinkamu šiandienio pasaulio evangelizacijos, o ne savęs išsaugojimo kanalu.“⁴

Čia noriu atkreipti jūsų dėmesį į kai ką svarbaus: susidūrus su sekuliarizacijos sunkumais, Lotynų Amerikos Bažnyčios atsakas yra ne dejuoti ar pasmerkti, o daryti įžvalgą ir reformuoti. Esminis klausimas buvo ne kaip priešintis šiam puolimui mūsų gyvenimo būdo ir vertybių atžvilgiu ar jį atremti, bet ko Šventoji Dvasia iš mūsų prašo šiuo staigių pokyčių ir takumo laikmečiu? Kaip turime pasikeisti, kad galėtume evangelizuoti?

¹ Carlos Aguiar Retes. *Globalizacion y nueva evangelizacion en America Latina y el Caribe*. Reflexiones del CELAM 1999–2003, Secretaria General, Doc CELAM No. 165, March 3, 2003.

² Documento de Aparecida [DA] 37.

³ Žr. kalbos JMB, A. Spadaro (ed.) *En Tus Ojos Esta Mi Palabra: Homilias y Discursos de Buenos Aires, 1999–2003* (Madrid: Claretianas, 2018), *Volver a las raíces de la fe: la mision como propuesta y desafío* (2008), *El mensaje de Aparecida a los presbiteros* (2008), *La mision de los discipulos al servicio de la vida plena* (2009).

⁴ EG 27.

Čia matome reformos pedagogiką misijos labui kaip atsaką sekuliarizacijai, ji visai kitokia nei Šiaurės Atlanto katalikų pasaulyje, kuriame įvairiai reaguojama į modernybę: yra gynybinis, etinis atsakas; grįžimas prie tradicionalizmo ir nostalgijos; naujųjų Konstantinų paieška – Putino, Trumpo, Salviniio – ar pasidavimas laikantis stručio pozicijos, net cinizmas.

Žvelgdamas iš *Pratybų* perspektyvos, Bergolio šias gynybines reakcijas suvokė kaip ženklą, jog pasiduodama gundymui nusivilti, nevilčiai, kurią iššaukė po 1968-ųjų kilęs reliatyvizmas ir sekuliarizacija. Stiprią jo sampratą formavo jo paties veikalai apie religines institucijas išmėginimų metais, parašyti devintajame praeito amžiaus dešimtmetyje.⁵ Šios pagundos buvo pagrindinės priežastys, dėl kurių misionieriška, evangelizacinė II Vatikano susirinkimo vizija nebuvo įgyvendinta. Vietoj to, kad susitelktų į Kristų, Bažnyčia, kaip Petras, išlipęs iš valtys pakvietus Jėzui, susitelkė į bangas. Vietoj to, kad iširtų, ką Šventoji Dvasia sako Bažnyčiai, Bažnyčia susitelkė į savęs gynybą. Tai buvo viena iš paralyžiaus formų.

Susitelkus į savo teritoriją, kurioms kyla grėsmė, gynybą, o ne pirmiausia atliepiant į Dievo tautos poreikius, sustiprėjo teisinis ir priešvaticaninis tikėjimo kaip moralinio kodekso įvaizdis. Vietoj to, kad taptų gyvybės ir meilės šaltiniu, žmogiškumo žinove, gailestingumo oaze, atpažįstama savo atjauta ir rūpesčiu neturtingiausiais, Bažnyčia tapo matoma kaip savimi besidominti korporacija, politinė lobistė, žiauri, moralistinė, dogmatiška ir pan. Mes, katalikai, su tokiu Bažnyčios ir krikščionybės įvaizdžiu šiame pasaulyje susiduriame kasdien.

Benediktas XVI pasidalijo įžvalga, kur šiuolaikinė katalikybė nuėjo blogu keliu, todėl pačioje savo pirmosios enciklikos *Deus Caritas Est* pradžioje teigia, kad „apsisprendimui tapti krikščionimi pradžia pirmiausia duoda ne etinis siekis ar kokia nors didi idėja, bet susitikimas su tam tikru įvykiu, su Asmeniu, atveriančiu gyvenimui naują horizontą ir sykiu duodančiu tvirtą kryptį“. Ši citata pateikiama ir Aparesidos dokumente ir *Evangelii Gaudium*, kur Pranciškus sako, kad jis nenuilstamai kartos šiuos žodžius, „atvedančius į Evangelijos šerdį.“ Absoliuti tiesa, kaip kitur sakė Pranciškus, yra Dievo meilė mums Jėzuje Kristuje. Todėl tiesa yra santykis. Kai evangelizuojame, mes išreiškiame šį santykį – Jėzaus „Aba“ santykį su Tėvu.⁶

Sumenkinti krikščionišką pasiūlymą iki žinių – etinių ar dvasinių – lygmens yra ypatingas gundymas išsilavinusiems katalikams. Savo laiške šiai Asamblėjai Pranciškus įspėja mus apie šią „gnostinę iliuziją“. (Gali būti verta paskaityti antrąjį *Gaudete et Exsultate* skyrių, kad suprastumėte, dėl ko jis konkrečiai įspėja kalbėdamas apie „iškūnytą dvasingumą“. Ar atpažinote pagundą, kuriai pasipriešinus, ji jums taptų malonės šaltiniu?). Kai siūlome tiesą ir gėrį, turime prisiminti, kad dar yra trečiasis – transcendentinis – lygmuo – grožis. Tik Dievo grožis gali patraukti; kai mes esame šio grožio sužavėti ir patraukti, trokštame šiuo grožiu ir šia patirtimi pasidalyti su kitais. Pranciškus, prisimindamas Aparesidą, Brazilijos vyskupams sakė, kad misija prasideda nuo dieviško žavesio, susitikimo nuostabos. Bažnyčia netenka žmonių, kai atneša racionalumą, kuris žmonėms yra svetimas ir pamiršta „paprastumo gramatiką“.⁷ Kitaip tariant, Dievo grožis yra Jo malonės ir gailestingumo patirtis, įkūnyta Jėzaus asmenyje, prieinama visiems, o labiausiai – vargšams.

Tai ypatingai tinka, kai kalbame apie moralę ir etiką. 2004 metais, kalbėdamas per *Veritatis Splendor* metines, Bergolio sakė, kad Jėzus mums neduoda tiesiog moralinio kodekso ar taisyklių bei ritualų katalogo, pagal kurį reiktų gyventi. Gyventi meile, į kurią mus kviečia Kristus, yra neįmanoma savo jėgomis, bet įmanoma, kaip teigia Bergoglio enciklikoje, tik dėl Dievo dovanos, tai yra Jo malonės. Cituodamas šv. Augustiną, jis pastebėjo, kad ne įsakymų laikymasis pelno Dievo meilę, bet atvirkščiai – Dievo gailestingumas ir meilė įgalina mus būti moraliais ir šventais, taigi gailestingais ir mylinčiais.⁸ (Jis tiesiog išsakė šią mintį 2012 metų rekolekciuose. Evangelijoje nėra pasakyta, ar moteris, kuriai Jėzus atleido Jono 8 skyriuje, grįžo prie savo nuodėmingo palaido gyvenimo, bet galime būti tikri, kad negrįžo, nes patyrus tokį didį gailestingumą, neįmanoma atsiskirti nuo įstatymo⁹.)

⁵ Trys veikalai: *Sobre la Acusación de sí mismo* (1984), *Prologos Las Cartas de la Tribulación* (1987) ir *Silencio y Palabra, Reflexiones en Esperanza* (1992). Žr. Diego Fares SJ, *Contro lo spirito del Accanimento*, *La Civiltà Cattolica* 2018 II, 216–230, 4029 (5/19 maggio 2018).

⁶ Pranciškus, *Lettere a chi non crede*. Papa Francesco risponde al giornalista Eugenio Scalfari, *La Repubblica*, Sept 4, 2013.

⁷ *Almuerzo con los Cardenales de Brasil, la Presidencia CNBB y los Obispos de la Region*, Palacio arzobispal Sao Joaquim, Rio de Janeiro, 2013 m. liepos 27 d.

⁸ *Es posible ser santos*, en Spadaro (ed) *En Tus Ojos...*, 406–413.

⁹ Žr. Ivereigh. *The Great Reformer*, 6 skyrius.

Bergolio iškelė svarbų klausimą: ar dėl to, kad vakarų tautose krikščioniška moralė buvo dažnai sumenkinama iki skambių įsakymų, šiulaikinė žmonija pasidavė reliatyvizmui? Jei moralė yra tam tikras teisinis kodeksas, primestas iš išorės, o ne laisvas širdies atsakas į Dievo gailestingumo patirtį, ji tampa ideologija, kuri yra pažeidžiama manipuliacijoms politinių ar kitokių interesų labui. Tokiu atveju reliatyvizmas tampa laisvės įtvirtinimu, autonomijos patvirtinimu kovojant su primetimu.

Todėl *Evangelii Gaudium* jis kritikuoja „gerumo stokojančias etines sistemas“. „Etinėmis sistemomis“ Pranciškus vadina viską, kas susiję su etika. Dokumente kritikuojamas mokymas, kuris virsta „labiau filosofiniu nei evangeliniu“, kritikuojami tie, kurie daugiau kalba apie įstatymą nei malonę, daugiau apie Bažnyčią nei apie Kristų, ar tie, kurie leidžia suprasti, jog krikščionybė yra stoikų etika, askezė ar moralinis kodeksas. Jis mums sako, kad „Evangelija pirmiausia kviečia mus atsakyti mylinčiam ir gelbėjančiam Dievui, atpažįstant jį kituose ir išeinant iš savęs ieškoti gėrio visiems. <...> Jei toks kvietimas galingai ir patraukliai nesuspondi, Bažnyčios moraliniam statiniui gresia virsti kortų nameliu, ir tai yra mūsų didžiausias pavojus.“¹⁰ Bergolio kartą katechetams sakė, kad svarbiausia Aparesidos įžvalga buvo atpažinti, kad didžiausias pavojus Bažnyčiai ateina ne iš išorės, o iš vidaus, dėl amžinos ir subtilios pagundos užsidaryti savyje ir apsišarvuoti (isp. *abroquelarnos*), siekiant saugumo ir apsaugos.¹¹ Žodį *abroquelamiento* jis neseniai pavartojo Čilės vyskupams skirtame laiške, kuriame jis kvietė juos į Romą pasikalbėti dėl ten kilusios baisios dvasininkų seksualinio išnaudojimo krizės. Jis rašė, kad išmėginimų laikais, kai esame išsigandę ir apsiginklavę šarvais savo patogiuose „žiemos rūmuose“, Dievo meilė ateina su mumis susitikti ir išgrynina mūsų intencijas, kad galėtume mylėti kaip laisvi, brandūs ir kritiškai žmonės.¹² Tai galingas įsibaiminusios gynybiškos Bažnyčios, kuri neevangelizuoja, apibūdinimas: apsiginklavusi šarvais savo patogiuose „žiemos rūmuose“. Yra vilties, kad per išmėginimus ir nesėkmes – tai Bažnyčia šiuo metu aiškiai kenčia – Dievas ateina mūsų susitikti, kad galėtume keistis ir patirti misionierišką ir pastoracinį atsivertimą. Nes mūsų gyvenime pralaimėjimo akimirkos – tai galimybės atsiversti ir augti.

II. Misionieriškoji evangelizacija yra arti ir konkreti

Kaip gi mūsų misionieriškoji evangelizacija turėtų atrodyti? Į šį klausimą tam tikra prasme neįmanoma atsakyti, nes išsikeldami iš savo žiemos rūmų, turime palikti savo išankstines nuomones ir būti Dvasios vedami, kaip Mauricio sakė sekmadienį.¹³ Tačiau čia yra aiški šios reformos pedagogika. Pasibaigus susitikimui Aparesidoje Bergolio pažymėjo, kad Bažnyčiai, turinčiai evangelizacinio ryžto, siūlančiai susitikimą su Kristaus gailestingumu, reikia konkrečių pokyčių ir mąstysenos perkeitimo. Jis netgi savo kunigams ir katechetams parengė sąrašą, kokios, jo nuomone, būtinos naujos nuostatos, kurias vėliau išplėtojo *Evangelii Gaudeum*. Tai įdomus sąrašas, kurį jums paruošiau kaip dalomąją medžiagą refleksijai.¹⁴ Viena iš tokių nuostatų – „pastoracinė veikla su samariečio širdimi“. Panašiai, kaip Šventoji Trejybė *Pratybose*, su meile atliepanti kenčiančiam ir nuodėmingam pasauliui, Bergolio atpažino Bažnyčios poreikį atliepti į takaus modernumo sukeltą kančią. Šios kančios simbolis yra migrantas – pabėgėlis, prekybos žmonėmis auka ar nuo karo ir skurdo bėganti šeima, – kuris Pranciškui yra kenčiančio Kristaus ikona šiandienos pasaulyje: apkabindami migrantą, kuriame naują ateitį.

2001 metais meditacijoje jis pakvietė žmones įsivaizduoti save kaip migrantą, atvykstantį į Buenos Aires. Tavo širdyje ir galvoje sukasi tik viena mintis: ar būsiu saugus, priimtas, ar rasiu pastogę, bus šilta? Ar patirsiu **svetingumą**? Tai klausimas, kurį užduoda šių laikų žmonės, kenčiantys atskirtumą ir šaknų naikinimą. Šis klausimas užduodamas trimis pagrindiniais būdais: *emociniu*, kai šeimos, bendruomeninių ir institucinių ryšių nykimas sukelia gilią emocinę ir psichologinę kančią; *egzistenciniu*, kai vis sunkiau turėti aiškią tapatybę ir savimonę, planuoti ir kurti ateitį; ir *dvasiniu*, kai dėl sekuliarizacijos netenkama transcendencijos, ženklų ir simbolių, jungiančių dabartį su amžinybe.¹⁵

¹⁰ EG 39.

¹¹ El llama a cada una por su nombre y las hace salir, Spadaro (ed.), *En Tus Ojos...*, 691–696.

¹² Lettera del S. Padre Francesco ai vescovi di Chile a seguito del report consegnato da S.E. Mons Charles J. Scicluna, April 8, 2018, išleista Vatikane, 2018 m. balandžio 11 d.

¹³ Mauricio López Oropeza, *Mensaje del presidente de la CVX Mundial a la Asamblea de Buenos Aires 2018*

¹⁴ Dalomoji medžiaga nr. 1 (HANDOUT 1). *Volver a las raíces de la fe: la misión como propuesta y desafío* (2008), Spadaro (ed.), *En Tus Ojos ...* 745–754.

¹⁵ *Acerquémonos a las diferencias* (2001), Spadaro (ed) *En Tus Ojos...* nuo 165 psl.

Bažnyčios, kaip gerojo samariečio, atsakas į šį sužeistumą yra taip pat trejopas: pirmiausia, padėti žmonėms akurti ryšį su kūrinija ir pasauliu kaip Dievo kūriniais, Dievo kuris „dirba ir darbuojasi“ jų labui. Antra, patirti šeimos ir bendruomenės pasitikėjimo ir besąlyginės meilės ryšius, kuriančius atsparumą, asmenybę ir savivertę. Trečia, padėti žmonėms surasti šventovę – taikos, privatumo ir maldos vietą, saugią nuo negailestingo technologinės paradigmos spaudimo, vietą, kurioje jie gali atpažinti prigimtine vertę ir atrasti šventumą. Čia galima pamatyti popiežiaus prioritetų pagrindą: atstatyti ir atkurti žmogiškąją aplinką, sugadintą technokratijos. Šie prioritetai atsispindi jo apaštalinuose paraginimuose – *Evangelii Gaudium*, *Amoris Laetitia*, *Gaudete et Exsultate* – ir, žinoma, *Laudato Si*. Žodis *oikos*, mūsų bendrieji namai, vieta, kur išgirstame žodį „ekologija“. Pranciškus yra ekologijos popiežius, atstatantis mūsų aplinką – prigimtine, dvasinę, šeimos, – kad ji atspindėtų Dievo svetingumą ir gailestingumą.

Gebėjimas būti svetingu yra raktas į evangelizaciją. 2015 metų liepą Asuncione, Paragvajuje, Pranciškus sakė, kad krikščionis yra tas, kuris išmoko priimti kitus ir parodyti svetingumą. „Kiek kartų mes esame matę evangelizaciją, apimančią daugybę strategijų, taktikų, manevrų, technikų, lyg galėtume atversti žmogų remdamiesi savo pačių argumentais. Šiandien Viešpats mums sako pakankamai aiškiai: žvelgiant Evangelijos išmintimi, neįtikinsite žmonių argumentais, strategijomis ar taktikomis. Įtikinsite juos mokydami juos priimti.“¹⁶

Bet tai *misionieriškas* svetingumas ir priėmimas. Turime išeiti, kad priimtume. Pranciškus nuolat primygtinai tvirtina, kad Bažnyčia privalo būti **artima ir konkreti**, nes tai Dievo būdas gelbėti žmoniją. Įsikūnijimas yra artimas ir konkretus. Tokie ir technokratinėje visuomenėje nuolatinė Bažnyčios pagunda – tai visų institucijų problema – tapti abstrakčia ir nutolti, atsitraukti, suvokti pabėgėlį kaip idėją (gnosticizmas) arba funkcionalizmą (pelagianizmas). Jei žmonės šiandien pyksta ant savo vadovų ir jų institucijų, taip yra dėl to, kad takumas juos privertė nutolti ir tapti beširdžiais.

Bažnyčia turi judėti priešinga kryptimi. Ji turi imituoti Dievo nusižeminimą (*synktàkabasis*), parodyti Dievą, kreipiantį dėmesį į konkretų asmenį, į realybę, o ne idėjas. Dėmesys yra gailestingumas. Tai laikas, praleistas su žmonėmis, vienas su kitu. Matydamas vilties trūkumą, Viešpats susijaudina, nusileidžia žemyn ir prisiartina. Mūsų užduotis, sako Pranciškus, yra iš naujo atrasti Jo būdą prisiartinti, kad evangelizuotume. Raktinis žodis yra „artumas“. Viename iš sinodų būdamas vyskupu jis pasakė: „Susitikimas, atsivertimas, bendrystė ir solidarumas yra kategorijos, išreiškiančios artumą, <...> atveriantį kelią į viltį.“¹⁷

Virsmas nuo abstraktaus į „artimą“ ir „konkretų“ pastoracinį atsivertimą yra gražiai perteiktas *Amoris Laetitia* antrame skyriuje. Jis ten sako: „Ilgai manėme, kad, vien primygtinai pabrėždami dogminius, bioetinius ir moralinius klausimus ir neskatindami atsiverti malonei, jau pakankamai remiame šeimas, stipriname sutuoktinių saitus ir įprasminame jų bendrą gyvenimą.“¹⁸ *Bet tai neveikė*. Katalikiškame pasaulyje, kaip ir kitur, santuoka žlugo. Takiame, postmoderniame pasaulyje idėja yra tik idėja; tai naratyvas; ji neturi galios pakeisti ar išgelbėti. Taip, krikščioniškoje visuomenėje Bažnyčia jums teigia, kad santuoka yra nuolatinė, tai tvarka, kuriai galima paklusti arba ją atmesti, bet tokioje visuomenėje nuolatinis įsipareigojimas turi būti širdies įsitikinimas. Nepadėsite žmonėms susituokti ar išlaikyti santuokos, tiesiog priešpastatydami skyrų būdą įstatymus arba gindami neišardomumo principus. Bet galite įgalinti žmones įsipareigoti, mylėti ir likti kartu. Bažnyčia, kuri yra artima ir konkreti, atpažįsta, kad žmonėms yra sunkiau būti geriems, gyventi pagal taisyklę, būti bendruomenėje ir likti drauge. Štai todėl *Amoris Laetitia* nemoko tiesos apie santuoką – nors dar kartą tai patvirtina kiekviename puslapyje; veikiau ji rodo, kaip Dievo malonė įgalina mus gyventi šia tiesa, nors ir gyvenant ne pagal įsakymus ar nutolus nuo Bažnyčios.

Būdami gailestingi – arti ir konkrečiai – esame **patikimi**. Kaip Pranciškus sako *Misericordiae Vultus*, Jėzus parodė, kad gailestingumas yra mūsų tikėjimo patikimumo matas.¹⁹ Bažnyčia yra patikima, kai ji yra gailestinga, nes ji parodo, kas ir koks Dievas yra. Niekaip kitaip neįmanoma geriau kalbėti apie Dievo buvimą, nei būti gailestingu ir elgtis gailestingai – todėl *Gaudete et Exsultate* Pranciškus atkakliai tvirtina, kad Evangelijos šerdis yra Mato 25 skyrius ir palaiminimai. Gailestingumas visada pasireiškia veiksmu

¹⁶ Homily, Campo grande de Ñu Guazú, Asunción, 12 de julio

¹⁷ Nuoroda bus pateikta vėliau.

¹⁸ AL 37

¹⁹ MV 9

(*miseri*cordiar). Gailestingumas niekada nebūna išorėje, iškelęs pirštą ar moralizuojantis: jis įeina vidun drauge su tavimi. Jameso Keenano SJ žodžiais, gailestingumas yra „troškimas įžengti į kito chaosą“ – tai įsikūnijimas.²⁰

Kai Pranciškus *Evangelii Gaudium* kalba apie „katalikiškojo mokymo tiesų laipsniškumą arba hierarchiją“, jis turi galvoje misionieriškumo prioritetą. Visos atskleistos tiesos yra svarbios, bet kai kurios tiesiogiai išreiškia Evangelijos šerdį ir tai, ką žmonės reikia pirmiausia išgirsti. „Būtent tame pamatiniame branduolyje suspindi numirusiame ir prisikėlusiam Jėzuje Kristuje apreikštos Dievo išganomosios meilės grožis“. Todėl kitame skyriuje jis sako: „Artimo meilės darbai – tobuliausia Dvasios vidinės malonės išorinė apraiška“. Žmones gali įtikinti tiesa ar įkvėpti gerumas tik tada, jeigu juos pirmiausia patraukia grožis, o Dievo grožis yra Jo gailestingumas. Be šio grožio, kaip jis sakė 2010 metais, „auga šalta, negailestinga ir arogantiška tiesa“. Kartą savo vedamose rekolekcijose jis kalbėjo apie tiesą kaip brangakmenį žmogaus rankoje: jei jis pasiūlomas, jis žavi, jei jis metamas – sužeidžia.

Gailestingumas patraukia, nes atspindi **veltumą**, kuris parodo, kas ir koks Dievas yra – laisvai duota ir laisvai gauta gyvybės dovana. Ankstyvojoje Bažnyčioje krikščionių rodoma nesavanaudė meilė kenčiantiesiems, kuri sklido iš jų patirtos Dievo meilės Kristuje, žavėjo ir piktino tiek žydų, tiek pagonių bendruomenes.²¹ Todėl Pranciškus nori susigrąžinti šiandienos misionierišką Bažnyčią – veltui duodamą gailestingumą. Jėzus sako savo apaštalam: „dovanai gavote, dovanai ir duokite“. Taigi pirmoji misionieriško apaštalo užduotis – per jos ar jo gailestingumą leisti patirti Dievo veltumą (jo gailestingumą, jo atleidimą, jo malonę). Etinis perkeitimas vyksta po to.

Tai viena iš priežasčių, kodėl Pranciškus nuolat nedejuoja dėl sekuliarizacijos: joje jis įžvelgė galimybę iš naujo atrasti *veltumą*.²² Būtent tai Pranciškus turi galvoje, sakydamas, kad tai gailestingumo laikas (*kairos*). Sekuliarizacija, technokratijos pergalė, krikščionybės išstūmimas iš vakarų teisės ir kultūros, Bažnyčios institucinis žlugimas – visa tai vyksta tam, kad būtų galima peržiūrėti pačios Bažnyčios gimimą, kad grįžtume prie jos ištakų, prie jos misionieriškos stiprybės, paremtos Dievo gailestingos meilės patirtimi. Būtent į tai Pranciškus šiais metais kvietė žvelgti Čilės Bažnyčiai, pradėdamas jo kalba, pasakyta sausio mėnesį Santjago katedroje, jo stipriais dviem laiškais Čilės vyskupams ir baigiant gegužės 31 dienos laišku Čilės Dievo tautai (paprčiau, kad šiuo laišku būtų pasidalinta su jumis, laiškas išleistas Vatikane tik ispanų kalba, bet radau du neoficialius vertimus į anglų ir prancūzų kalbas).²³

Verta perskaityti tuos laiškus, kad pamatytume, kaip Pranciškus padeda vakarų Bažnyčiai, kuri kažkada buvo stipri, o dabar yra silpna. Jo pavyzdys – Petro perkeitimas iš mokinio į apaštalą, nes prisikėlęs Jėzus jam atleido jo apleidimą ir išdavystę nukryžiuavimo procese. Atleidimas perkeičia Petrą nuo susitelkusio į save, nuolat apmąstančio savo sielvartą ir savo persekiotojus, jo žvilgsnis nukreipiamas į Jėzų, o nuo ten į išorę – misiją ir evangelizaciją. „Sužeista Bažnyčia nekalia pati savęs į centrą, netiki, kad ji yra tobula, bet į centrą pastato tą, kuris gali išgydyti šias žaizdas, jo vardas – Jėzus Kristus. <...> Pažinti tiek drąsos netekusį Petrą, tiek perkeistą Petrą – tai raginimas iš nelaimingųjų ir drąsos netekusiųjų Bažnyčios tapti Bažnyčia, tarnaujančiai savo tarpe esantiems nelaimingiesiems ir drąsos netekusiesiems.“ Tai atsivertimas, kurį jis parodo jiems – ir netiesiogiai mums.²⁴

Savo laiške Dievo tautai Čilėje Pranciškus parodo, kaip raunant piktnaudžiavimo kultūrą galima iš naujo atrasti ryšį su Dievo tauta, atpažinti juos kaip evangelizacijos objektus ir subjektus, kaip misionieriškus mokinius. Jėzuitams Kolumbijoje jis sakė – čia esantys jėzuitai prisimins, kad tą patį jis kalbėjo devintajame praeito amžiaus dešimtmetyje, – kad liūdna, jog dažnai esame gundomi evangelizuoti *žmones*, dėl žmonių, bet **be Dievo tautos**. Viskas vyksta žmonėms, bet ne su žmonėmis.²⁵ Čilės tikintiesiems Pranciškus sakė, kad Dievo tauta neturi pirmos, antros ar trečios rūšies krikščionių. Jų

²⁰ James Keenan. *The scandal of mercy excludes no one*, Thinking Faith, Dec 4, 2015.

²¹ Rodney Stark, *The Triumph of Christianity: How the Jesus Movement Became the World's Largest Religion* (HarperOne 2012)

²² Christoph Theobald SJ. *Urgences Pastorales: Comprendre, Partager, Réformer* (Bayard, 2017), 68–69

²³ Šį atsakymą pirmiausia galima rasti sausio 16 dienos kreipimesi Santjago katedroje į kunigus, pašvęstuosius asmenis ir seminaristus; po to trijuose laiškuose: pirmajame – balandžio 8 d. Čilės vyskupams, gavus arkivyskupo Sciclunos ataskaitą; antrajame, kurį jis įteikė Čilės vyskupams pirmą jų neeilinės asamblėjos dieną Romoje gegužės 15 dieną, ji buvo privati, bet informacija buvo nutekinta; trečiajame – gegužės 31 d. laiške Dievo tautai Čilėje.

²⁴ Discurso del Santo Padre, Catedral de Santiago, 16 de enero 2018. On Francis's guiding the Chilean Church, žr. Austen Ivereigh, *Discernment in a time of tribulation: Pope Francis and the Church in Chile*, Thinking Faith, May 8, 2018.

²⁵ Encuentro privado del Papa con los jesuitas <http://www.jesuitas.org.co/docs/809.pdf>

dalyvavimas nėra geros valios klausimas ar nuolaidžiavimas, tai veikia yra esminė Bažnyčios prigimtis. Neįmanoma įsivaizduoti ateities be šio patepimo, kuris veikia kiekviename iš jūsų, ir tai tikrai reikalauja naujų dalyvavimo būdų.²⁶ Jei neišgirstame šių mums skirtų žodžių, nekeliujame drauge su šiuo pontifikatu.

Galiausiai, slinktis, slypinti už Pranciškaus kvietimo misionieriškam ir pastoraciniam atsivertimui atliepiant į epochos virsmą, reiškia ir **paguodos** bei **džiaugsmo** malonės prašymą. Šv. Ignacas, *Pratybose* kalbėdamas apie paguodą, kalbėjo apie „kiekvieną vilties, tikėjimo ir meilės išaugimą ir kiekvieną vidinį džiaugsmą“²⁷ (isp. *leticia*), „kuris kviečia ir traukia prie dangiškų dalykų“. Pažvelkite į tris apaštališkųjų paraginimų pavadinimus: *Evangelii Gaudium*, *Amoris Laetitia* ir *Gaudete et Exsultate*, – ir taps aišku, kad jis mąsto apie tai, kad kažko trūksta, kažko, ką jis bando sugrąžinti. 2016 metais Pranciškus jėzuitams sakė – tai tinka visiems Evangelijos skelbėjams, – kad jų tikrasis darbas buvo paguosti tikinčiuosius ir per įžvalgumą jiems padėti, kad žmogiškosios prigimties priešas neatimtų iš mūsų džiaugsmo: evangelizacijos džiaugsmo, šeimos džiaugsmo, Bažnyčios džiaugsmo, kūrinių džiaugsmo. Tai džiaugsmas, kylantis iš dėkingo supratimo, kad viskas yra dovana.

III. Keturi pasiūlymai misijai vykdyti

Pavartoju keletą sąvokų ir terminų, kurie yra reikšmingi suvokiant šį perkeitimą:

- *misionieriškas perkeitimas*
- *pastoracinis atsivertimas*
- *artums ir konkretumas*
- *gailestingumas*
- *malonė*
- *svetingumas*
- *veltumas*
- *patikimumas*
- *Dievo tauta*
- *paguoda*
- *džiaugsmas*

Gal vienas ar keli iš šių žodžių jums įstrigs dėl jūsų vykdomos veiklos ar dėl to, į ką galite būti kviečiami. Noriu pabaigti keturiais pasiūlymais, kurie gali padėti suvokti misijos prasmę.

1. Perskaitykite AD GENTES

Mano pirmasis pasiūlymas yra perskaityti Vatikano II susirinkimo dekretą dėl Bažnyčios misijinės veiklos *Ad Gentes*. Jis trumpas ir konkrečiai aprašo dabartinę Vakarų situaciją: „kartais aplinkybės susiklosto taip, kad kurį laiką neįmanoma Evangeliją skelbti tiesiogiai“ (6 punktas). Tai padeda svarstyti apie evangelizaciją priešiško, nesusipratimų ar tiesiog ignoravimo kontekste.

Ad Gentes aprašoma Bažnyčios ateitis, nes tai yra epochos virsmo kontekstas. Misionieriškoji Bažnyčia negali apimti tik kunigų: jai reikia brandžių krikščionių pasauliečių, kurie būtų misionieriais, gavę atitinkamą apaštališkąjį mokymą. Turi būti misionieriškoji diaspora – gal drauge su parapijomis, mokyklomis ir visa apimančiais tinklais, toliau aprašomas toks požiūris. Esame Bažnyčioje, kuri blaškosi tarp dviejų modelių, tarp krikščionybės ir misionieriškumo paradigmos, kurią Pranciškus siekia panaikinti. Tai, ko reikia, yra misija, vykstanti pavyzdinėje erdvėje, kurioje veiktų mažos ir lanksčios grupelės, turinčios aistrą misijai. Ar tai laikas KG bendruomenei įžvelgti savyje laisvę ir judumą padėti parodyti būdą, sukurti tokias erdves, kuriose Bažnyčia naujai atrastų misionierišką dinamiką vykstant sekuliarizacijai? Gal dėl šios priežasties KG bendruomenė tokia gyva ypatingai Prancūzijoje ir Urugvajuje, pasaulietiškumo sostinėse?

²⁶ Francisco. *Al pueblo de Dios que peregrina en Chile*, May 31, 2018.

²⁷ DP, 316.

1979 metais savo kreipimesi į jus tėvas Arrupe apie KG bendruomenę kalbėjo kaip apie pasauliečių dvasinį judėjimą, turintį savo ribas, bet ir su tuo susijusias apaštališkumo galimybes.²⁸ Jeigu susiesite tai su tuo, ką Pranciškus kalba apie Dievo tautą, esminę misijai ir evangelizacijai, man atrodo, kad jūs turite būdą naujai atrasti ir aktyviai panaudoti savo tapatybę, Dievo duotą jums, kaip misionieriškiems pasauliečiams mokiniam. Mielai draugai, perskaitykite *Ad Gentes*, ir galbūt ten save atrasite.

2. Apimkite trijų lygmenų gailestingumo dinamiką

Mano antrasis pasiūlymas – perskaityti *Amoris Laetitia*, nes čia pamatysite Pranciškaus norą siekti Bažnyčios misionieriškumo gyvybinėje santuokos ir šeimos srityje. Minėjau 2 skyrių, kuris yra esminis, bet aš raginu apsvastyti 8 skyriaus trijų lygmenų dinamiką: lydėti, įžvelgti ir įtraukti silpnumą. Šie trys žingsniai atspindi gailestingumo judesius, kuriuos galima išreikšti taip:

- a) pajusti poreikį (suvokti kančią ir sielvartą);
- b) konkrečiai atsilipti (gailestingumo darbai, atliepas į įvairius poreikius) ir
- c) trečiasis lygmuo – integruoti, įtraukti silpnumą, išgelbėti, o tai reiškia atidų dėmesį malonės veikimui sulaužytuose žmonių gyvenimuose.

Per šiuos tris gailestingumo žingsnius tiesiogiai patiriame gelbstinčią Dievo meilę. Būti išgelbėtam Kristaus reiškia būti išgelbėtam tokiu būdu, o evangelizuoti – tai pasiūlyti šią patirtį. Ar mano bendruomenė savo veikloje siūlo tokią trijų lygmenų dinamiką? Kaip mes kiekviename iš šių lygmenų veikiamo? Tai pasiūlymas ir patirtis, nuolat lydima džiaugsmo, nes kyla iš dėkingo atminimo, kai Dievas veikia mumyse, būtent todėl Pranciškus nuolat ragina stengtis prisiminti šį veikimą savo gyvenimuose ir savo tautų istorijoje.

3. „Vandens ieškotojai“

Trečiąjį pasiūlymą pasiskolinau iš prancūzų jėzuito teologo Christopho Theobaldo knygos „Urgences Pastorales“, kurioje jis kalba apie vandens ieškotojų – žmonių, kurie ieško vandens šaltinio – charizmą (pranc. *le charisme des sourciers*). Jis kalba apie tokius bendruomenės žmones, kurie spontaniškai įgyja kitų pasitikėjimą, kurie žinomi kaip supratingi klausytojai ir kurie išmano dvasinio pokalbio meną. Atrasti ir pripažinti šią charizmą – klausymosi tarnystę – yra iš esmės svarbu misionieriškoms bendruomenėms itin mobiliuose ir lakiuose visuomenėje, kur žmonės nuolat atvyksta ir išvyksta.²⁹

„Vandens ieškotojai“ primena man Jėzų su samariete moterimi prie šulinio – tai atidumo žmonių suspaudimams ir išlaisvinimui tarnystė. Ji atveria vartus į svetingumą, kurį mes, kaip Bažnyčia, galime pasiūlyti šiuolaikinei visuomenei.

4. Sutaikytojai

Galiausiai noriu, kad pasvarstytumėte apie žymiuosius keturis *Evangelii Gaudium* principus (217–237), kuriuos Pranciškus siūlo tautai siekiant taikos, teisingumo ir brolystės. Kai pirmą kartą perskaičiau EG, nesupratau, kodėl jis juos įtraukė į dokumentą apie evangelizaciją, bet kuo labiau supratau jo įžvalgas dėl modernybės, pamačiau, kodėl brolystės kūrimas yra aiškus Evangelijos ženklas poliarizuotame pasaulyje. Pateiksiu vieną pavyzdį: jo kreipimasis Katalikiškajame universitete Santjage, Čilėje, sausio mėnesį. Jame jis kalbėjo apie tai, kad prarandame žmonių, šeimos ir tautos jausmą ir įspėjo, kad gyvenimas tampa vis labiau fragmentuotas, konfliktiškas ir smurtinis. Manau, kad tai dabar matome ir pasaulyje, ir Bažnyčioje.

Raginu Jus dar kartą perskaityti tą skyrių knygos, pasirodžiusios praėjusiais metais Italijoje, šviesoje. Ji greit bus išleista ir anglų kalba, be abejo, taip pat prancūzų ir ispanų kalbomis – Massimo Borghesio Pranciškaus intelektinė biografija, parašyta su juo bendradarbiaujant (pavadinimas anglų kalba *The Mind of Pope Francis*, italų – *Una biografia imtelettuale*). Čia pamatysite, kokia paveiki yra Pranciškaus

²⁸ P. Pedro Arrupe SJ. *Una comunidad al servicio de un solo mundo*, Discurso a la asamblea general de la CVX, September 13, 1979.

²⁹ Theobald, *Urgences Pastorales*, 315–316.

mąstysena, ypač apie Bažnyčią kaip apie vietą, kurioje priešingybių įtamos gali būti sutelktos (*coincidentia oppositorum*) ir tapti naujo proceso dalimi, kaip Pranciškus rašo *Evangelii Gaudium*.

Modernybėje, kaip žinoma, vyrauja didysis Prancūzijos revoliucijos trejetas: laisvė, lygybė, brolybė. Pirmieji du skatinami itin stipria jėga, šiais laikais ypač antrasis – lygybė. Bet jiems teikiama pirmenybė brolybės sąskaita. Laisvė ir lygybė yra teisėtos vertybės, kurias gali skatinti politika ir teisė, bet brolybė yra moralinis ir dvasinis reikalas.

Daug jėgų siekia mus kuo labiau suskaidyti, priversti pasirinkti tapatybę, pasirinkti poziciją neteisingų polių gausybėje. Į tai atsižvelgiant, evangelizacija – tai taip pat parodyti, kad įmanoma turėti susitikimo kultūrą ir ja būti, kad įmanoma sutaikyta įvairovė, gebėjimas perkeisti poliarizaciją ir sukurti naują kultūrą – susitikimo, įtraukties ir sutaikytos įvairovės kultūrą.

Gebėti įžvelgti skirtumą tarp teisingo prieštaravimo, gėrio ir blogio, ir neleisti, kad mes patys būtume suskaidyti dėl skirtumų, kurie iš tiesų nėra priešybės. Tai įsikūnijimo darbas, kuris yra stiprus ir aktyvus mūsų pasaulyje, kai tik skaitome laiko ženklus Evangelijos šviesoje ir savo maldoje, ir tampame aktyviais taikdariais ir sutaikytojais savo darbo vietose, šeimose, pilietiniame gyvenime ir Bažnyčioje – o taip pat galime parodyti ir pamokyti kitus, kaip tai daryti, būti Dievo buvimo ženklais šiame neramiame pasaulyje.

Noriu atsisveikinti žodžiais, kuriuos Pranciškus pasakė 2017-aisiais Katalikų akcijai: Misija nėra vienas iš darbų: tai yra vienintelis darbas. Jis davė jiems tokį patarimą:

Venkite „perfekcionizmo“ pagundos, nesibaigiančio ruošimosi misijai, nesibaigiančių analizių, kurios taip ir nevirsta konkrečiu darbu. Jėzus su savo apaštalais davė mums geriausią pavyzdį: jis išsiuntė juos su tuo, ką jie turėjo. Tada jis su jais susitiko ir padėjo jiems įžvelgti, ką jie patyrė.

Tegu realybė diktuoja jums laiką ir vietą, tegu Šventoji Dvasia jus veda. Ji yra vidinė mokytoja, apšviečianti mūsų darbą, jei esame laisvi nuo išankstinių nusistatymų ir sąlygų. Evangelizuoti mokomės evangelizuodami, panašiai kaip ir melstis mokomės meldamiesi, jei tik turime geranorišką širdį.³⁰

*/Versta iš anglų kalbos,
vertė Rūta Lesnikauskaitė, Violeta Kvietkauskaitė, Rasa Darbutaitė,
redagavo Rasa Darbutaitė/*

³⁰ Kreipimasis į Katalikų akcijos Tarptautinio forumo (IFCA) dalyvius, Synod Hall, 2017 m. balandžio 27 d.